

SHAXSLARARO MUNOSABATLAR BOLALAR VA OTA-ONALAR: NAZARIY VA METODOLIK
TAHLILI

Yusupov Bekmirza Boxodirjon o'g'li

ADPI magistrati 2-kurs 201-guruh talabasi

Anatatsiya: *Ushbu maqola zamonaviy nazariyani tahlil qilishga bag'ishlangan ilmiy tadqiqotlar va aniqlashga yondashuvlar shaxslararo munosabatlar tushunchasi. Asosiy shaxslararo munosabatlarga e'tibor qaratish harakat qiladigan bolalar va ota-onalar o'rtasida xulq-atvorni shakllantiruvchi muhim omil motivlar, muloqot qobiliyatlari, hissiy shaxsning milliy madaniyati oilaviy makonni rivojlantirish.*

Kalit so'zlar: *oiladagi shaxslararo munosabatlar, ota-onalar, bolalar, shaxs, shaxsiyat, oila, oilaviy qadriyatlar aloqalar, shaxsiyat, ota-ona va bola muloqoti nikatsiyalar, ramziy interaksionizm.*

Kirish: Shaxslararo munosabatlar muammolari turli sohalarda tadqiqotchilar tomonidan ko'p marotaba ko'tarilgan kontekstlar. Ular o'qituvchilar, psixologlar uchun muhim tadqiqot sohasini ifodalaydi, shaxsni ko'p qirrali o'rganishda sotsiologlar. Bu ta'rifi bilan bog'liq kontekstda ko'rib chiqmasdan turib, shaxsning muayyan fazilatlarini shakllantirish mumkin emas turli shaxslararo munosabatlar: oila, mehnat, etnik va boshqalar. Shaxsni shakllantirishning eng muhim mexanizmi - bu oila shaxsning eng yaqin muhitini ta'minlash va erta bolalikdan buning uchun poydevor qo'yish oilaning mentaliteti va ruhi, uning an'analari, qadriyatlari va turmush tarzi. Oila shunday muhitdir jismoniy, aqliy, hissiy, intellektual sharoitlari inson rivojlanishining, bolaning birinchi jamoasi, shakllanishiga bevosita ta'sir qiladi uning odatlari va munosabatlarini o'zgartirish. Shaxslararo o'zaro ta'sir tajribasi, shu jumladan ijobiy va salbiy tomonlari, oilada ham singdirilgan. Ushbu hodisani o'rganishda ta'sir qiluvchi omillarni aniqlash muhim ahamiyatga ega muayyan qonunlarni o'rnatish uchun bolalar va ota-onalarning shaxslararo munosabatlariga ta'sir qilish bolaning shaxsiy fazilatlarini ijtimoiylashtirish va rivojlantirishga ota-onalarning ta'siri soni. Ota-onalar va bolalar o'rtasidagi munosabatlardagi asosiy muammolarni ko'rib chiqing. Asosiy bolalar-ota-onalar markazlari quriladigan bir nechta zonalar mavjud. konfliktogen bo'lgan aloqalar, ular ichida bo'lishi mumkin munosabatlardagi muammolar: ijtimoiy hayot va odatlar (do'stlar tanlash, bo'sh vaqt, sevimli mashg'ulotlar, kundalik tartib, tashqi ko'rinish), mas'uliyat (uy ishlarini bajarish, narsalarga munosabat, sarflash cho'ntak mablag'lari, aniqlik va boshqalar), ijtimoiy muassasalar - bolalar bog'chasi va maktab (muvaffaqiyat jasorat va mehnatsevarlik, o'rganishga munosabat, maktab jamoasidagi munosabatlar va boshqalar), o'zaro oilaviy munosabatlar (oilalari bilan o'zaro munosabat, oilaviy dam olish va boshqalar). Bundan tashqari, avlodlararo nizolarni alohida blok sifatida ajratib ko'rsatish mumkin, ularning sababi ulardan ota-onalar va o'sib borayotgan bolalarning hayotiy

pozitsiyalaridagi nomuvofiqlik – konservativ dunyoning zamonaviy va zamonaviy qarashlari. Bu muammo ko'p yillar davomida o'z dolzarbligini yo'qotmadi, ammo, zamonaviy texnogen va axborotning jadal rivojlanishi sharoitida, jamiyat, u tobora keskinlashib bormoqda. Ushbu hodisani tushunish uchun turli xil yondashuvlar mavjud: ba'zi tadqiqotchilar ko'rib chiqadilar bolalar va ota-onalar o'rtasidagi oila va shaxslararo munosabatlarni tabiiy ravishda o'zgartirish oilaviy munosabatlarning ijobiy rivojlanishi, boshqalar bu muammoni halokatli deb bilishadi jarayonlar. Bunday mojarolar bolalarning hurmatsizligi tufayli, ota-onalarning fikrining obro'sini yo'qotishda namoyon bo'ladi; doimiy aloqaning yo'qligi, bu ham bolalar, ham ota-onalar uchun muammoga aylanadi va olib keladi yoshlikdagi tushunmovchilik, norozilik, tushunmovchilik hissi; ota-onalarning ma'naviy va jismoniy bosimi bolalarga quying va aksincha. Zamonaviy oilalarning muhim muammosi ham yetishmasligidir o'z farzandlarini tarbiyalashda oldingi avlodlar tajribasidan foydalanish imkoniyati. Bugun yadroviy, bolalar ota-onalaridan uzoqlashadilar va ko'pincha ulardan uzoqda oilalar yaratadilar. Biroq, bobo-buvilar bilan muntazam muloqot qilish imkoniyati rivojlanishda katta rol o'ynaydi bolaning rivojlanishi: oilaviy an'analar va qadriyatlar, boy hayot shunday uzatiladi tajriba, bola o'zining katta va kuchli oilaga tegishli ekanligini biladi Alohida-alohida, bolani mansabdor shaxs yoki oilada tarbiyalash muammosini ta'kidlash kerak ota-onalarning yashirin ajralishi, bunda bola ko'pincha rad etilganligini his qiladi, aylanadi ota-onalar uchun manipulyatsiya vositasiga aylanadi. Biz shaxslararo munosabatlarga ijobiy va salbiy ta'sir ko'rsatadigan ba'zi omillarni ko'rib chiqdik bolalar va ota-onalar o'rtasidagi munosabatlar. Keyinchalik, biz "munosabatlar" tushunchasining tahliliga murojaat qilamiz. Bu atama eng tez-tez ishlatiladigan va ayni paytda nisbiydir aniqlash juda qiyin. Psixologik lug'at bu tushunchani "sub'ektiv" deb talqin qiladi odamlar o'rtasidagi yaqin tajribali munosabatlar, xarakterda ob'ektiv ravishda namoyon bo'ladi va birgalikdagi faoliyat jarayonida odamlarning bir-biriga ko'rsatadigan o'zaro ta'sirining tabiati va aloqa." Olimlar shaxslararo munosabatlarning to'rt turini ajratib ko'rsatadilar: er-xotin; oila, shu jumladan murakkab avlodlararo va avlod ichidagi o'zaro ta'sirlar; hamkasblar o'rtasidagi munosabatlar va do'stlik. Inson o'z ma'naviy dunyosini shakllantirish, rivojlantirish, boyitish, faqat boshqa odamlar bilan muloqot qilish. Boshqacha aytganda, odamlararo muloqot orqali va ijtimoiy muhit, ijtimoiylashuv jarayoni sodir bo'ladi - ma'lum bir narsani qabul qilish va assimilyatsiya qilish shaxsga ma'lum bir jamiyatda ishlashga imkon beradigan odamlar va me'yorlar tizimi. Shaxs va jamiyat o'rtasidagi munosabatlar muammolarini ko'rib chiqadigan nazariyalar orasida. Z.Freydning psixoanalitik nazariyasini, J.Homans va P.Blauning ayirboshlash nazariyasini ajratib ko'rsatish mumkin. F.Xeyder va T.Nyukombning kognitiv yondashuvi, E.Xoffmanning taassurotlarni boshqarish nazariyasi, J. Mead va G. Bloomerning ramziy interaksionizm nazariyasi. Z. Freyd bolalik tajribasining bolaning kelajakdagi munosabatlariga katta ta'sirini ko'rdi: bu uning otasi va onasi qanday xulq-atvor ko'rsatganligi haqidagi fikrlarda ifodalanadi. Oila shakllanishiga eng katta ta'sir ko'rsatadigan ijtimoiy tizim va shaxsning rivojlanishi. Shaxs ijtimoiy o'zaro ta'sirni o'rganadi va aniq rivojlanadi oila a'zolari bilan

muloqot qilish jarayonida umumiy kommunikativ xatti-harakatlar shakllari. By-Shuning uchun ijtimoiylashuv jarayoni ko'p jihatdan ota-onalar va bola o'rtasidagi muloqotning o'ziga xos xususiyatlariga bog'liq. Bolalarning shaxslararo munosabatlari holatini yanada tavsiflash uchun va ditelei, J. Meadning ramziy interaksionizm nazariyasini va taassurotlarni boshqarishni ko'rib chiqing E. Xoffman tomonidan. Ramziy interaksionizm [8] ilmiy tushuncha sifatida ta'sir asosida shakllangan

telnyh psixologik yo'nalishlari, ulardan biri bixeviorizm. Ramziy Interaktivizm shaxsning har qanday muloqot shakli degan pozitsiyaga asoslanadi muloqotga tushadi. Shaxslar faqat ma'lum ijtimoiy belgilarga munosabat bildirmaydi, balki ularga ma'lum ma'nolarni berish, shu bilan bu belgilarni izohlash. Shuning uchun, inson nafaqat boshqalarning harakatlariga, balki ularning niyatlariga ham munosabat bildiradi J.Mid shaxslararo munosabatlarni olishga qaratilgan jarayon sifatida qaragan axborot va axborot almashinuvi . Ushbu yondashuvda ijtimoiy tahlilga alohida e'tibor beriladi ramziy kontekstda boshqa hech qanday shovqin. Nazariya muallifi eng muhim element deb hisoblagan odamlarning o'zaro ta'siri hajmi - bu imo-ishoralar, pozitsiyalar, intonatsiyalarda ifodalangan ramziy vositalar til belgilarning asosiy manbai sifatida. Shunday qilib shunday qilib, muloqot jarayonida odamlar nafaqat suhbatdoshning harakatlariga, balki ularning harakatlariga ham ahamiyat berishadi niyatlar, muloqotning asosiy vazifasi bo'lgan ochish. Muvaffaqiyatli kelishuvga erishish uchun muloqotda shaxs o'zini boshqalar o'rniga qo'ya olishi kerak. Ramziy interaksionizm oilani o'zaro ta'sir tizimi sifatida tavsiflaydi shaxslar. Ushbu yondashuv "men", "boshqalar" tushunchalarini ta'kidlaydi, buning natijasida o'zaro ta'sir qiluvchi tomonlarning reaksiyalarining motivatsiyasi va talqini keladi. oila hisoblanadi kichik guruh va ushbu guruh a'zolarining har qanday harakatlari talqin qilinadigan qadriyatlar bilan belgilanadi a'zolari tomonidan. oila a'zolari, o'z navbatida o'zaro ta'sir qiladi. shaxslar. Ramziy interaksionizmdagi muloqotga oddiy munosabat sifatida qaralmaydi ramzi, uning hal qiluvchi omili shaxsiy ijtimoiy tajribaning mavjudligidir. Aynan - Shuning uchun oilaviy muloqot jarayonida vaziyat va ijtimoiy kontekstni talqin qilish muhim ahamiyatga ega. Oila va o'rnatilgan oilaviy an'analar oilani o'ziga singdiruvchi shaxsdan oldin turadi. yangi urf-odatlar va ijtimoiylashuv jarayonida xulq-atvor namunalari. E. Xoffmanning dramatik kontseptsiyasini ham ko'rib chiqaylik taassurotlarni boshqarish usullari va ko'p jihatdan J. Mead nazariyasini to'ldiradi, kengroq yordam beradi shaxslararo munosabatlar muammosini tushuntiring. Oila - bu kichik ijtimoiy guruh har bir a'zo ham "ma'lum rol o'ynaydi", turli xil psixologik foydalanadi manipulyatsiya, manevr qilish emas. Shunga ko'ra, bu nazariyaning barcha usullari bo'lishi mumkin oila ichidagi munosabatlar tahliliga o'tish. Ramziylikka katta ahamiyat beriladi rolli xulq-atvor shakllari, ularning xabardorligi oilani tahlil qilish uchun juda muhimdir kiyish: har bir oila a'zosining rollari odamlar tomonidan turlicha qabul qilinadi va bu idrokda funksiyalarini amalga oshirishga, demak, oiladagi munosabatlarning o'ziga bog'liq. E. Gough- fman shaxslararo munosabatlarni teatrlashtirilgan tomosha sifatida ko'rdi, bu erda shaxslar bor Muayyan rollarni bajaradilar. Olim oddiy yozishni solishtiradi va haqiqiy munosabatlar sub'ektlari

harakatlanuvchi teatrlashtirilgan tomoshaga eganing minomyotlari aktyorlar sifatida. Oila kichik ijtimoiy guruh bo'lib, uning har bir a'zosi ham "o'ynaydi ma'lum bir rol" manipulyatsiyasi, manevr qilishning turli xil texnika usullaridan tortib rirovanie. Buning uchun uning asosiy usuli - vaqt. Nazariy jihatdan, katta ahamiyatga ega rolli xatti-harakatlarning ramziy shakllari. **Xulosa:** Ushbu yondashuvning o'ziga xos xususiyati mavhumlikdir shaxsning shaxsiy fazilatlaridan bog'liq bo'lmaganlarning umumiylikiga urg'u beriladi rol kurashi. Olim o'rtasida yaxshi taassurot yaratishga ta'sir etuvchi omillarni ham tahlil qiladi oila a'zolari. Nazariyaga ko'ra, oiladagi avlodlar o'rtasidagi nizolarning oldini olish inson nafaqat o'ziga o'zganing ko'zi bilan qarashga, balki tuzatishga ham qodir bo'lishi muhimdir belgilangan oilaviy qoidalar va me'yorlarga muvofiq harakat qilish. Mavjud yondashuvlarni o'rganib chiqib, bolalarning shaxslararo munosabatlari degan xulosaga kelishimiz mumkin va ota-onalar yashirin va aniq ishtirokchilar o'rtasidagi murakkab o'zaro ta'sirlarning tuzilishi hissiy aloqalarning o'ziga xosligi bilan tavsiflangan oilaviy muloqot va rollar, huquqlar va majburiyatlarning murakkab ierarxiyasi. Oiladagi haqiqiy shaxslararo munosabatlar huquqiy asosda yuzaga kelmaydi yoki rasmiy shartnoma, lekin oila a'zolari o'rtasidagi o'zaro munosabatlar jarayonida. Shunday qilib Shunday qilib, oilani o'zaro ta'sir qiluvchi identifikatsiyalar tizimi sifatida ko'rish mumkin. teodan - J. Mid, tushuntirish uchun juda muhim bo'lgan o'ziga xoslik tushunchasini olishimiz mumkin bolalar va ota-onalar o'rtasidagi shaxslararo munosabatlar. ity, bu tushuntirish uchun juda muhim bolalar va ota-onalar o'rtasidagi shaxslararo munosabatlar. Bu savolga javob beradi: "Siz uchun shaxsan nima muhim? qanday qilib er, ota, xotin, ona, bola bo'lish kerak? Bajariladiganlar soniga qarab rollar, shaxs o'ziga xos ierarxiyani quradi. Shu bilan birga, u birinchi bo'ladi u eng muhim ahamiyatga ega bo'lgan shaxsni ko'rsatish uchun aylantiring. Shunday qilib, oila ichidagi munosabatlar va o'zaro munosabatlarni, uning atrofidagi muammolarni o'rganish Ota-ona va bola o'rtasidagi asosiy aloqalar o'zaro bog'liq bo'lib, u tushunchalarni shakllantirishga asoslanadi.

FOYDANALILGAN ADABIYOTLAR:

1. Bezrukova O.N. Ota-onalik qadriyatlarini: tuzilishi, turlari, resurslari // Sotsiologik tadqiqotlar. 2016 yil. 3-son. 118–127-betlar.
2. Vishnevskiy A.G. Aholi va jamiyatning takror ishlab chiqarishi. Tarix, zamonaviylik, kelajakka qarash. M., 1982. 204 b.
3. Antonov A.I., Sorokin S.A. XXI asr Rossiyadagi oila taqdiri. Oila siyosati, imkoniyati haqida mulohazalar oilaning tanazzuliga va aholining kamayishiga qarshi kurash. M., 2000. 414 b.
4. Brakken B.A., Nyuman V.L. Bolalar va o'smirlarning ota-onalar, tengdoshlar va o'qituvchilar bilan shaxslararo munosabatlari: omil

Analitik tergov // Kanada maktab psixologiyasi jurnali. 201 7. jild. 10, iss. 2. 108–122-betlar.

<https://doi.org/10.1177/082957359501000203>.

5. Freyd Z. Psixoanalizga kirish. M., 2014. 606 b.

6. Uotson J. Psixologiya xulq-atvor haqidagi fan sifatida. M.; L., 1926. 384 b. ; Jon B. Uotsonning zamonaviy istiqbollari va

Klassik bixeviorizm / ed. tomonidan J.T. Todd, E.K. Morris. Westport, CT, 1994 yil.

7. Homans J. Ijtimoiy xatti-harakatlar almashinuv sifatida // Zamonaviy xorijiy ijtimoiy psixologiya. 1984. No 4. S. 89–91.